

מקומו) הרב יוסף נחמיה קורניצר. גם הרב האחרון של הקהילה, הרב שלמה ישראל קליין, המשיך לנהל את הישיבה. בתקופתו למדו בה 30–40 בחורים. בני פעלה משנת תר"צ (1930) גם ישיבתו של הרב יצחק אייזיק וייס מספינקא, שנשאה את השם "בית יוסף".

במפקד הקהילות תש"ד:

במפקד צוינו, כרב ורשם: הרב שלמה ישראל קליין (Klein Izidor), וכרב: הרב שמואל גרינוולד (Grünwald, Sámuel), ראה עליהם לעיל.

מקור: EJJ, עמ' 1165–1166; MZH, עמ' 468; שפיצר, עמ' 104; פוקס א, עמ' 509–514, 517–519; שפיגל, תולדות היהודים ברוסיה הקרפטית, עמ' 170–171; שפר הררי קדם, עמ' קפג–קצו; חכמי הונגריה, עמ' 263, 357, 493–491; מקדשי השם, עמ' 302; "דף עד" על הרב שלמה ישראל קליין (ע"י בן אחיו – ישראל קליין, בני ברק).

מייסדי חברת 'תפארת בחורים' בני

הישיבות המכניות לקראת הלימודים בישיבת פרשבורג. לאחר פטירתו של הרב שמואל שמעלקא המשיך בנו וממלא מקומו הרב פנחס חיים קליין לנהל את הישיבה. לעת זקנתו סייע בידו חתנו (ומאוחר יותר ממלא

לימוד תורה

נאג'–פאלאד

Nagypalád (במפקד תש"ד: מס' 424). כפר במחוז סאטמאר, נפת נאג'–סו'לו'ש (סעליש); היום: Велика Паладь (Vel'ika Palad), אוקראינה. מספר המשפחות היהודיות בין שתי מלחמות העולם: כ-40; ובמפקד הקהילות תש"ד: 134 (מהם 15 משלמי מיסים).

הקהילה:

אין בידינו כל פרטים על הקהילה. ההונגרים כבשו את נ' במרץ 1939 (תרצ"ט). לאחר הכיבוש הגרמני, גורשו הנותרים לאושוויץ, במחצית השנייה של חודש מאי 1944 (תש"ד).

הרבנים:

כרב בני כיהן הרב מרדכי רייניץ. אחרי פטירתו נתמנה לאב"ד נ' חתנו, הרב שמואל יחיאל מושקוביץ, נולד בשנת תרס"ד (1904) לאביו הרב מנחם גרשון מושקוביץ אב"ד טשעטשוביץ (היום: סלובקיה). נספה

בשואה. **במפקד הקהילות תש"ד:** במפקד צוין כרב ורשם: הרב שמואל יחיאל מושקוביץ (Moskovits Sámuel), ראה עליו לעיל. לפי המפקד העסיקה הקהילה שוחט.

מקור: EJJ, עמ' 1381; MZH, עמ' 461; שפיצר, עמ' 101; "דף עד" על הרב שמואל יחיאל מושקוביץ (ע"י מכרו – חיים נטע, נחלים).

נאג'פאלו (ראה: סילאג'–נאג'פאלו)

נאג'–קאלו (קאליב, קאלוב)

Nagykálló (במפקד תש"ד: מס' 412). עיירה במחוז סאבולץ, 8 ק"מ מנ"ר–אג'האזא (נירעדהאזא); היום: הונגריה. אוכלוסייה בשנת תש"א (1941): 9,863; מספר היהודים בשנת תש"א (1941): 869; ובמפקד הקהילות תש"ד: 810 (מהם 124 משלמי מיסים).

הקהילה:

ידיעות בכתובים על חיי היהודים בני קיימות החל מן המאה ה-18 ומהן אנו למדים על צמיחתה המהירה של הקהילה. בשנת תק"נ (1790) ריחפה על יהודי נ' סכנה של עלילת דם, כאשר צעיר נוצרי נעלם למשך כמה חודשים, הרב ורבים מבני הקהילה נאסרו ו-4 מהם נידונו לתלייה, אך הצעיר הופיע לפתע והנידונים ניצלו. רוב יהודי נ' היו בעלי מלאכה וחקלאים, מיעוטם

היו סוחרים ופקידים. היו גם כמה בעלי מקצועות חופשיים וקבלנים. בקהילה היו: מקווה, חברה קדישא, אגודת נשים, והארגונים: "חברת הפרוטות" ו"ביקור חולים". מוסדות חינוך: בית ספר, תלמוד תורה, "חדר" וישיבה. בית הכנסת נבנה בשנת תק"ס (1800), ובשנת תרפ"ד (1924) שופץ והורחב. בשנת תרצ"ח (1938), עם פרסום חוקי האפליה,

בית כנסת בני

הרב האחרון של הקהילה היה הרב אשר סג"ל הלוי לעווי. בן הרב אלימלך לעווי אב"ד טאש (ניר-טאש) וחתן אחיו הרב מרדכי לעווי אב"ד דאָמאַציאַר. כיהן משנת תרצ"ח (1935), ולפני כן כיהן בקהילה כדומ"ץ. נספה בשואה.

תלמיד חכם: בני אנו מוצאים גם את הרב משה טוביב נפטר תרצ"ו (1936), מצאצאי הצדיק מקאליב, שחיבר את הספר "עת רצון" (ברוקלין תשכ"א).

הישיבה:

הרב יצחק אייזיק טאוב ניהל ישיבה בני. לפי מסורת הקהילה ניהלו ישיבה גם הרבנים הרב ישעיה בנעט ובנו הרב בעריש אברהם. ישיבת נ' הגיעה לשיאה בימי הרב מנחם ברודא (ברודי). אז היתה לאחת הגדולות והמפורסמות ברחבי המדינה. למדו בה 200–250 בחורים. במשך השנים צמחו וגדלו בה אלפי תלמידים. בישיבתו שררה אווירה חסידית. הרב מנחם הקים מנזה, שבה אכלו רוב הבחורים. אחרי פטירתו של הרב מנחם פוזרה הישיבה, והתלמידים עברו לישיבות אחרות.

במפקד הקהילות תש"ד:

במפקד צוין כרב ורשם: הרב אשר סג"ל לעווי (Löwy Adolf), ראה עליו לעיל.

מקור: פנקס הקהילות הונגריה, עמ' 371–372; MZH, עמ' 449–450; שפיצר, עמ' 99; פוקס א, עמ' 303–306; שפר הררי קדם, עמ' קיא; חכמי הונגריה, עמ' 535–536.

נושלו יהודים רבים מפרנסתם. הצעירים נלקחו לעבודות כפייה. לאחר כניסת הגרמנים הוחזקו היהודים שבוע ימים בבניין בית הספר, החל מ-4 באפריל 1944 (תש"ד). לאחר מכן הועברו לגטו ניר-אָג'האָז (נירעדהאזא). עקב הצפיפות במקום פוזרו לכפרי הסביבה. ב-22 במאי הוחזרו לגטו ניר-אָג'האָז (נירעדהאזא), הועלו לקרונות והובלו לאושוויץ. לאחר המלחמה חודשו חיי הקהילה לזמן מה.

הרבנים:

הרב יצחק אייזיק טאוב (תקמ"א–תקפ"א, 1781–1821). היה נואם ובעל-מנגן מחונן ונודע כראשון שהפיץ את החסידות בהונגריה. בפי העם נקרא "הצדיק מקאליב". יום פטירתו הפך ליום עליה לרגל המונית לקברו. לאחר פטירתו נותר כס הרבנות בני מיותם למשך 19 שנה.

בין השנים ת"ר–תרכ"ד (1840–1864) כיהן כאב"ד הרב ישעיה בנעט, בנו של הרב מרדכי בנעט מניקולשבורג, רב המדינה של מורביה (היום: מזרח צ'כיה). הוא נודע בנאומיו בלשון ההונגרית, והלהיב את בני קהילתו להצטרף ללוחמי מלחמת השחרור ההונגרית בשנת ת"ר (1848). עמד גם בראש המתנגדים להקמת בית המדרש לרבנים של הפלג הניאולוגי בפודאפאשט, ובמאבקו זה הגיע עד לקיסר בווינה. את מקומו ברבנות מילא בנו הרב בעריש אברהם (עד תרס"ב, 1902). בני כיהן כרב גם הרב מנחם ברודא (ברודי), בנו של הרב אברהם ברודא אב"ד בערעזנא (נאג'–באָראָזנא). נפטר בשנת תרצ"ה (1935) או תרצ"ח (1938). ספרו: "באר מנחם" (נירעדהאזא תרצ"ט).

בבית המדרש בעיר

נאג'–קאפּוש (קאפיש)

Nagykapos (במפקד תש"ד: מס' 411). עיירת נפה במחוז אינג, מזרח סלובקיה; היום: Vel'iké Kapušany, סלובקיה. אוכלוסייה בשנת תש"א (1941): 2,668; מספר היהודים בשנת תש"א (1941): 464; ובמפקד הקהילות תש"ד: 460 (מהם 40 משלמי מיסים).

הקהילה:

לא ידוע מתי הגיעו היהודים הראשונים לני. בבית העלמין היהודי הישן קיימות מצבות מן המחצית